

PORADNIK JĘZYKOWY

Wychodzi na początku każdego miesiąca z wyjątkiem sierpnia i września.

Adres Redakcyi: Tarnów (w Galicyi).

Przedpłata roczna wynosi:
w Krakowie K. 2 hal. 50., z przesyłką pocztową K. 3; w Warszawie rs. 1 kop. 50, z przesyłką pocztową rs. 1 kop. 80; w krajach należących do związku pocztowego franków 4.

Przedpłatę przyjmują wszystkie księgarnie w kraju i zagranicą, a zwłaszcza ekspedycje główne: w Krakowie księgarnia D. E. Friedleina (Rynek główny 17); w Warszawie księgarnia E. Wendogo i Spółki (Krak. Przedm. 9).

Temu, który pierwszy udowodnił
„ŻE POLACY NIE GĘSI, ŻE SWÓJ JĘZYK MAJĄ“
w czterechsetną rocznicę urodzin
poświęca

Redakcyą.

I. Ze skarbnicy Rejowej — kilka drobiazgów

podał

Roman Zawiliński.

A snadź na tym więcej mistrza poznać,
Który umie z miedzi złoto kować,
Takież z prostych rzeczy wždy co obrać
Coby się wždy przygodziło schować¹⁾.

Te myśli Reja, zastosowane do niego samego, dają nam w nim poznać prawdziwego mistrza. »Z prostych rzeczy wždy co obierał, coby się wždy przygodziło schować« — z mądrości narodu tradycyjnej czerpał pełną dłoń, przeplatając przysłowiami prozę, wiążąc w wiersze zdania i myśli ogólne.

Doświadczenie i obserwacja życia uczyły go więcej niż księgi; wiedział, że

... chociaż kęs kto zabroi
wnet się to piwo ustoi²⁾.

albo że:

... Kto u ognia piecze albo też co warzy,
Snadź im radalej stoi, tym sie najmniej sparzy³⁾.

Znał ludzi, bo obcował z wielu i wiele; mógł też powiedzieć:

Bo jaki bywa baran, taka na nim wełna.

i

Bo jaki kupiec bywa, takie miewa kramy.

Bo każdy mądr nie bywa aliz więc po szkodzie⁴⁾.

»Część tedy ze zwyczaju, (tj. doświadczenia) część też z ludzkich przypadków przypatrował się do wszystkiego« i był »jako pszczołki, które, choć niema twarz« — »do onego plastrzyka, nazbierawszy miodu, nanoszą«.

Ale nie tu miejsce zajmować się Rejowską filozofią życia. Idzie nam o co innego.

Kto jak Rej czerpał treść z otoczenia, nie mógł mieć formy wyszukanej, obcej; mowa jego równie prosta jak myśli, język i styl równie rodzimy jak jego zamiary »zostawienia pamiątki narodowi

¹⁾ »Krotka rozprawa« w. 18—21.

²⁾ Żywot Józefa w. 1185 i 1186.

³⁾ Żywot Józefa w. 2285—2288.

⁴⁾ Żywot Józefa w 2636—7, 3030—3031, 3401—3402.

swemu«. W skarbnicy jego języka możemy odnaleźć doskonale wyrażenia pojęć ogólnych, dziś takich jak przed laty czterystu, ale o tyle dla nas różnych, że zamiast w swojską w obcą szatę przybranych. Nie znał Rej *sangwinika*, ale znał krewnika, nie znał *stangreta* lub *furmana*, ale znał woźnika, co by się i nam dzisiaj wiedzieć dobrze przyгодиło. U niego nie *poborca* ale bierca bierze grosze; czart nie jest *nieprzyjacielem*, bo to za słabe, — jest sprzeciwnikiem narodu ludzkiego; w rzeczypospolitej widzi burzyców i skaźców; między ludźmi wyróżnia podszeptaczów a pochlebników, wyludzaczków i marnotrawników; narzeka na »wymyślnych kucharzów, tortarzów, smażarzów i inszych rozlicznych »rzemieśników«. Człowiek, który się łatwo da do czegoś naginać, zwie się nałomny; myśl »co się rozumem a stałością nie sprawuje« — zowie zazięblą; to, co nie przypada dobrze do rzeczy, jest niestrojne; zbyt pospieszny to ukwapny; wyludzać bezczelnie znaczy u Reja wylichwić; wyjść z miejsca należytego — rozgłobić się itp.¹⁾

Jak dalece w utworach Reja brzmi żywy język w. XVI. wnosić można z tego, że wiele wyrazów u niego napotkanych żyje dotąd w języku ludu. I nietylko wyrazów — brzmienia nawet i formy ludowe spotyka się u Reja. *Biocian* (Żw. 66 r. i 92 r.), po *trzeźwiu* (Żw. 61 r.), *niczegoj* inszego (Żw. 90 v.), *wieldzy* hetmani (Żw. 86 v.), *takuchnyż* (Żw. 90 v.), *dopiruczko* (Żw. 91 r.) albo skrócona forma *pomy* (pójdzmy) (Żw. 75 r.) świadczą dostatecznie, jak język Reja czerpany jest ze słuchu, bez rozumowania i sztucznego farbowania.

A jeśli sobie przytem przypomnimy, jak czysto rodzima i ludowa jest właściwość wyrażania tych przedmiotów, które nam miłe, przez formy zdrobniałe, a spotkamy się prawie na każdej stronicy »*Zwierciadła*« z onymi wirydarzykami, różyczkami, maluneczkami, ogóreczkami, rybeczkami, kurczątkami i t. p. — któżby nie przyznał, że w Reju mamy »centrum polszczyzny«, gdzie się »człowiek nadysze, napije Ojczyzny«!

»Tylko my Polacy takechmy byli w sprawach swych zadrzemali, . . . a prawiechmy język swój . . . tak byli zatłoczyli a zaniszczyli, żechmy mu czasem sami właśnie nie rozumieli. Ale jako w inych rzeczach tak i w tej zda mi sie Pan potajemnie łaskaw na Polaki«²⁾. Oto pamięć tego, który »co mógł, to znosił do pisania swego«, aby tylko »zostawił pamiątkę narodowi swemu« — pamięć Reja, który

¹⁾ »Zwierciadło« — passim.

²⁾ Przemowa do Apoftegmatów (Żw. 210 r.).

podług Trzecieckiego »w naszym polskim języku sam przodkiem (tj. naprzód) chodził« powinna obudzić drżące poczucie językowe, a zwracając nasze studia ku krynicy języka w. XVI. uwolnić go od naleciałości obcych, i przywrócić mu rodzimy charakter.

»Każdej chorobie wczas zabiegaj, bo pozdne lekarstwo niedobre bywa«. (Żw. 73 v.).

II. ZAPYTANIA I ODPOWIEDZI.

Apetytny czy apetyczny? (K. Kr.).

Mnie się zdaje, że stanowczo *apetytny*, ponieważ drugie w tym wyrazie »t« nie ulega zmiękczeniu, skoro nie działa na nie żadne sąsiedztwo w tym kierunku. Zresztą choćby i tak było, to *t* nie przechodzi w *cz*, lecz w *c*. Gdybyśmy się zgodzili na »apetyczny«, to dla konsekwencji wymawialibyśmy »błękitny« zam. »błękitny«, »bezdzieczny« zam. »bezdzietyny«, »skropulaczny« zam. »skropulatny« itd. Mimo to pewien profesor zapytany w tej sprawie oświadczył się za *apetyczny*, twierdząc, że wyraz ten jest obcym i dlatego etymologicznie ma być »apetyczny«. Jeśli tak, to może: i »korporacyjny«, »skropulaczny«, »ambiczny« itd.? Wyrazy te są również pochodzenia obcego i mają w temacie *t*.

— Pomieszanie rzeczy do siebie nie należących musi doprowadzić do wniosków fałszywych; co innego *korporatywny* [przyrostek podwójny: *-iv -n(y)*] a co innego *apetyczny*. W podanych przykładach jedną grupę tworzą takie, jak *błękitny*, *bezdzietyny* a drugą *ambiczny*, *skrupulatny* (nie *skropulatny*!) chociaż obie mają przyrostek *-n(y)*, ale pierwsza rodzima, a druga obca; z żadną z nich znowu nie można zestawiać przym. *apetyczny*, skoro to wyraz obcy i *na obcą utworzony modłę*. Jak? — zaraz wyjaśnimy.

W bardzo licznym szeregu przymiotników, przyswojonych z języka łacińskiego (lub przez pośrednictwo łacińskiego — z greckiego) wyróżniamy dwie grupy: *a*) jedne pochodzą z tematów rzeczownikowych (*ambit-us*, *document-um*) lub przymiotnikowo-imiesłowowych (*competens*, *intelligens*, *accuratus*, *privatus*, *contentus*) i te przybrały do tematów obcych (istniejących niekiedy w formie rzeczowników) końcówkę polską *-n(y)* bez żadnej zmiany: *ambit-ny*, *dokument-ny*, *akurat-ny*, *prywat-ny*, *kompetent-ny*, *inteligent-ny*, i ludowe: *kontent-ny* — lubo pochodzenie przyrostka i jego forma starosłowiańska wskazują na samogłoskę *i* (stszł *ı*) przed *n*, zachowaną w j. polskim

jako palatalizacja czyli zmiękczenie poprzedzającej spółgłoski (dłuż-ny, głoś-ny, strasz-ny, rocz-ny, raż-ny itp.). Dlaczego temu prawu (bo takie prawo głosowe istnieje!) nie uległy te przymiotniki obce — nie tu miejsce na szeroki wywód; wspierała tę formację grupa rodzimych przymiotników (błękit-ny bezdziet-ny, szlachet-ny, dziesięt-ny, przecięt-ny) a jeszcze więcej potrzeba zachowania formy tematu obcego możliwie niezmienionej. b) Druga grupa przymiotników *bardzo liczna* z właściwym grecko-łacińskim przyrostkiem *-ik* (*-ix-ós, ic-us*), tworzy w j. pol. rzeczowniki: fizyk, historyk, krytyk, polityk, scholastyk itp. Z tych za pomocą przyrostka polskiego *-(i)n-y* prawidłowo powstały przymiotniki z zakończeniem *-iczny* jak np.: akademiczny, etyczny, fizyczny, historyczny, krytyczny, polityczny, scholastyczny, epileptyczny, schematyczny, chemiczny, dyalektyczny, logiczny, itp. Na ich wzór jeszcze na gruncie grecko-łacińskim powstały przymiotniki z rzeczowników: agronomia, anarchia, anatomia, filozofia, harmonia, filologia, psychologia, ironia, higiena, hiperbola, — dalej z rzecz. arystokrata, dyplomata, dynasta, despota, demokrata, centralista, idealista, entuzjasta, fantasta, a nawet z takich czysto łacińskich jak: jurydyka (jurydyczny), specyfika (specyficzny), dalej: fragmentaryczny, iluzoryczny, notoryczny, specyficzny, sumaryczny itp. Jak dalece to zakończenie *-iczny* zataczało coraz szersze kręgi w sferze słowotwórstwa przymiotnikowego, niech służy za dowód pewnego rodzaju dziwołóg, przymiotnik: *kostyczny* (dowcip), powstały z franc. *caustique* = gryzący, satyryczny.

Po tym wywodzie przedstawia się bardzo prosto zjawisko językowe utworzenia z rzeczownika *apetyt* (łac. *appetitus*) przymiotnika *apetyczny*, nie *apetytny*. Skoro obce na *-ik* i na *-sta, -ta* bez różnicy przybierały takie zakończenie, musiał mu uleżeć tem snadniej *apetyt*, że mocą pochodzenia należał do sfery obcej, a nawet swojskie blizkoznaczące, jak *smaczny*, oddziaływały na *apetyczny*.

Miał tedy zupełną słuszność ów profesor, twierdząc, że musi być *apetyczny*, bo to wyraz obcy; musiano go jednak nie zrozumieć co do owej »etymologii« i nie dano wiary. Nie pomogą tu żadne rozumowania, logiczne niby, że to *apetyt*, nie *apetyk*; psychologia języka idzie zwycięsko naprzód.

Przyimek *w* z przyp. 4. a 7.

Galiczyjskie podręczniki szkolne do rachunków (ze szkół ludowych i średnich) używają stale *w* z przyp. 7. na oznaczenie przeciągu czasu, w którym się czynność jaka odbywa np. »*w sześciu dniach* w cegielni wyrobiono tyle a tyle cegieł«; »*cztery maszyny wyciągnęły 400 m. drutu w dwunastu minutach*«; »*kula armatnia przebiega*

w jednej sekundzie“; »młocarnia parowa wymłóciła *w dziesięciu dniach*« itd.

Podręczniki warszawskie używają (o ile mogłem sprawdzić) w tych wypadkach: »*w przeciągu* (w przeciągu 6 dni), *przez* (przez 12 minut), *na* (na jedną sekundę).

Używanie w takich wypadkach *w* z *przyp.* 7. raziło mnie i razi zawsze ogromnie. Nie dowierzając jednak sobie, postanowiłem sprawdzić tę kwestyę i zajrzałem do »Składni systematycznej« Krasnowolskiego. Znalazłem tam (str. 68, § 98. b) правило następujące: na oznaczenie »*przeciągu czasu*, w którym czynność jaka się zamyka (na pyt. w jakim czasie) używamy przyimków *przez*, *w* (ale z 4. *przyp.* nie z 7.), albo też wyrażen przyimkowych *w ciągu* i *w przeciągu*«. Do pravidła dodane są odpowiednie przykłady: *w jedną noc*, *przez jeden dzień*, *w przeciągu tygodnia*, *we dwa miesiące* itd.

W z przyp. 7. używa się na oznaczenie momentu nieokreślonego bliżej (s. 66 § 98. 2) np. *w lecie*, *w wiekach średnich*, *w wieku 19*. itp., oraz na oznaczenie daty i roku (s. 67 § 98. 3 b), np. *w r. 1896*, *w dniu 24. maja*; w każdym razie na pytanie *kiedy* (jak to jeszcze raz sformułowano niżej na str. 178 § 244), a nie *w ciągu jakiego czasu?* wówczas bowiem należy *w* używać z 4. *przyp.* (s. 186 § 271 2.)

Słownik Lindego (T. VI s. 205 i nast.) nie formułuje tak ściśle tego pravidła, podaje jednak przykłady, z których widać, że *w* z *przyp.* 7. nie używało się na oznaczenie czasu trwania jakiej czynności, ale na określenie, kiedy się to działo: »w dwunastu latach (t. j. mając dwanaście lat) śmiejemy się z małżeństwa (przecież nie przez całe 12 lat)«; kto w dziesięciu leciech (mając dziesięć lat) nie będzie nadobny, w dwudziestu gładki, w trzydziestu duży itd.«

Zatem i w Krasnowolskim i w Lindem znalazłem potwierdzenie swojego poglądu. Prosiłbym jeszcze Szanowną Redakcyę o wypowiedzenie swojego zdania w tej kwestyi.

Mówi się wprawdzie: ile minut *w jednej godzinie?* ile godzin *w dziewięciu dniach?* Ale to jest co innego, tu bowiem właściwie nie chodzi wcale o czas, ale tylko o określenie, ile razy coś mieści się w czemś innym.

B. Dyakowski.

— Sprawa nie jest tak prosta, jakby się wydawać mogło. Prawda, że p. Krasnowolski najszczegółowiej rzecz tę wyłożył, ale wyróżnienia jego subtelne nie odpowiadają faktycznemu stanowi rzeczy. Chcąc sprawę zbadać, zajrzałem najpierw do Mikloszića (Vergl. Syntax d. slav. Spr. str. 398 i 659) i Ogonowskiego (Rozpr. Wydz. filolog. Ak. Umiej. V. str. 134). Pierwszy z nich mówi: »Przyp. 4 z *w* oznacza czas, na który przypada jakaś czynność albo go wypełniająca albo nie« — (przykłady: *w tę noc*, *w te dni*, *w so-*

botę, w swój czas, w dzień sądny, w dobrą godzinę). Przep. 7 z *w* oznacza czas, w którym się jakaś czynność odbywa — (np. w połu-dnie, w starości, we dnie, w nocy, w-krótkce, w miesiącu kwietniu, w dziesięciu leciech)«. Obydwa tedy te określenia do siebie bardzo zbliżone tem się tylko różnią, że w pierwszym razie czynność *może* wypełniać lub nie cały okres czasu wskazany wyrazem, w drugim zaś *zdaje się* go ogarniać w całości. — Ogonowski nie określa bliżej różnicy znaczenia *w* z 4. a z 7. przyp., ale przytoczywszy przykład staroruski (z Nestora): »w to lato umarł Jan w sędziwej starości« dodaje: »Z tego przykładu przekonywamy się, że przy oznaczaniu czasu pomiędzy konstrukcją przyimka *w* z przyp. 4. a łączą z przyp. 7 niema prawie żadnej różnicy«. Do tej kategorii zalicza też przykłady stpol. Ps. Małg. 17, 31: we dnie i w nocy uciążyla się jest nademną ręką twoją — i z Kochan. Trenów: moja Orszula ... musiała w ranem nmrzec lecie. — Z gramatyków j. polskiego dawniejszych Duńczyk C. W. Smith¹⁾ wyróżnia dosyć dokładnie oba przypadki, mówiąc (cytuję po polsku) na str. 210: »Co do czasu to używa się *w* z loc. (przyp. 7) dla oznaczenia *większego* przeciągu czasu, w którym się coś dzieje, a więc prawie blisko-znacznie (synonym) z gen. czasu. (przyp. 2) — zaś »*w* z acc. (z przyp. 4.) oznacza bądź *punkt czasu określony* (np. w niedzielę, w najbliższą sobotę, wówczas, wtenczas) bądź też *granice, w których się coś dzieć będzie lub się działo* (np. *w dni kilka* przyjdę, *we dwa lata* po śmierci ojca)«. — Małecki w »Gramatyce szkolnej« sprawy tej nie roztrząsa; natomiast w »Gram. hist. porównawczej« (II, str. 429–430) czyni pod gwiazdką (*) uwagę, że »rząd przyimka *w* (*we*) w oznaczeniach czasowych jest dziwnie chwiejny... Ilekroć chodzi o oznaczenie czasu, o odpowiedź na pytanie kiedy? to się wtedy przy tym przyimku VII-my i IV-ty przyp. aż z byt często z sobą mieszają, chociaż i w jednym i w drugim razie zwroty odnośne zupełnie z sobą co do znaczenia stoją na równi«. Między przykładami, przytoczonymi przez M. nie z autorów, ale z mowy potocznej, czytamy: »dokonał tego w jednej chwili« — a więc na wyrażenie przeciągu czasu *w* z przyp. 7. — Tę chwiejność i pomieszanie się konstrukcyj tłumaczmy sobie tym sposobem, że dopełniacz czasowy (*dzisiejszej nocy, przeszłej zimy, ostatnich dni*) jest bardzo zbliżony znaczeniem do miejscownika z przyimkiem *w*, na określenie przeciągu czasu użytego, a w licznych rzeczownikach męskich (np. orszaku, pułku, kraju, roku, wieku, początku) a zwłaszcza żeńskich (*nocy, jesieni, zorzy, młodości, starości, pani, kąpieli, podróży...*) jest

¹⁾ Grammatik der poln. Sprache. 2 Aufl. Berlin 1864.

nawet formalnie równobrzmiący, co musiało wpłynąć na pomieszenie. Nie mamy więcej przykładów pod ręką, ale rzecz jest charakterystyczna, że w Biblii Wujka, Ew. św. Jana II, 19. czytamy: »Rozwalcie ten kościół a *we trzech dniach* wystawię jii«. Jestto najwyraźniejszy miejscownik z *w* na oznaczenie *przeciągu czasu*. Sądzę tedy, że takiego zwrotu za *błędny* poczytywać nie można.

III. ROZMAITOŚCI.

Nieco o „Rozwoju“ łódzkim.

Otrzymałmśmy następujące pismo, które w całości umieszczamy, uważając je za wystarczające do wykazania złej woli »Rozwoju«.

»Prawdopodobnie nie zdarza się Panu widywać pism łódzkich; przesyłam więc wycinek z »Rozwoju« dotyczący »Poradnika« a to dlatego, że zdaniem mojem ze względu na małą krytyczność czytelników »Rozwoju« należałoby tę *niestychaną napaść* w tymże »Rozwoju« odeprzeć¹⁾«.

»Oto co pisze »Rozwój« z soboty 21. października r. b.:

Dobremi chęciami piekło brukowane! — Stare to przysłowie, a jednak wiecznie aktualne. Przypomniał nam je Nr. 8 »Poradnika językowego«, wydawnictwa bardzo pożytecznego w zasadzie. Niestety, »Poradnik językowy« często jest »poradnikiem« jak nie należy pisać po polsku. Dowodów wysoce nieudolnego redagowania tego pisma mamy mnóstwo. Przytaczamy jeden z licznych.

W N-rze 8 str. 120—121 znajdujemy takie »kwiatki« językowe w artykuliku o »Dumie państwowej«: »rada państwa pokrywałaby to pojęcie w zupełności«, »mającej wejść w życie instytucji«, »wydaje mi się być mniej odpowiednią«, wydaje mi się być niewłaściwe itp. Czy to po polsku?

»Otóż wszystkie wytknięte zwroty są *najzupełniej poprawne*. Co do pierwszego to wprawdzie częściej używano dawniej obejmować, albo ogarniać pojęcie, ale i pokrywaniu nic właściwie zarzucić nie można. Co sobie upatrył »Rozwój« do utartego zwrotu: »wejść w życie« — zrozumieć niesposób. Natomiast podanie w wątpliwość zwrotów trzeciego i czwartego świadczy o zaniku poczucia językowego i jego tradycyi. Wartoby pod tym względem wskazać »Rozwojowi« popularny podręcznik A. G. Bema: »Jak mówić po polsku«, gdzie na str. 337—339 znajdzie szczegółowy i doborowymi przykładami poparty wykład o zwrotach, z łacińskiej konstrukcyi przeszłych do polszczyzny (nominativus cum infinitivo)«.

»Wreszcie nie wadziłoby przypomnieć zbyt pewnemu sobie językoznawcy »Rozwoju«, że wyrażenie: »wysoce nieudatny« jest szpetnym germanizmem; po polsku zalety lub wady mogą być wielkie, ale nie wysokie«.

Józef Czekalski.

¹⁾ Tego nie uczynimy, bo z zasady na »napaści« nie odpowiadamy. Red.

SPIS WYRAZÓW I ZWROTÓW OBJAŚNIONYCH LUB WSPOMNIANYCH W ROCZNIKU V.

(Liczby oznaczają stronicę):

- Abstrahując** 80.
 abstrahuję 24.
 afirmuję 24.
 afirmacya 26.
 akademia ziemiaństwa 79.
 akcent 38.
 aktualność 133.
 aktualny 104.
 also = tak czy tedy? 137.
 amulet 105.
 ankieta 138.
 antypaństwowy 73.
 apetytny czy apetyczny 148.
 aproksymatywnie 132.
 archipelag 116.
 ariergarda 129.
 armia 129.
 atak 129.
 atak gorączki 135.
 atakować 129.
 autochtonowie 133.
 autorytet 133.
Badania o... 128.
 bagaż 129.
 Bałtyk czy Bałtyk 101.
 Barzanie 44.
 basen 133.
 bateria 130.
 będą szedł, a będzie jechać 75.
 Bediente 81.
 biblioteka czy księżnica 73.
 bierca 147.
 Blitzlampe 40, 91.
 bokobrody 39.
 brać udział 111, 123.
 branża 132.
 but 115.
Centrum 129.
 ceremonia 101.
 (w) charakterze świadka 108.
 charużyć 16.
 co dużo niemiłsza 44.
 cofnąć się wstecz 63.
 cyfra a liczba 104.
 cyrkularz a okólnik 15.
 czarna melancholia 63.
 czekolada czy czekolada 71.
 człowiek insurekcji 43.
 czyścić czy czyścić 86.
 czysty wymysł 127.
Defenzywa 129.
 demologia 134.
 depossesjonowany 44.
 depeszować 131.
 deprawujące życie 133.
 deruta 129.
 detumescencya 134.
 dłóto czy dłuto 118.
 dorabiać magnactwa 42.
 doradca w czym 125.
 dostrajać na nutę 42.
 дума państwowa 120, 140.
 duży czy wielki 21, 46, 62, 76.
 duży spryt 44.
 (na) dworze czy dworzu 41.
 dwu a dwóch 7.
 (w) dwudziestu jednej trzydziestych szóstych 136.
 dyferencyacya 44.
 dylatoryjny 44.
 dystyngowany 133.
Dzielenie wyrazów 38.
 dzikie małżeństwo 131.
Ekspatryując się 44.
 ekspensować 133.
 ekspert 133.
 entuzjazm 133.
 epurowany 44.
Fach 131.
 fachowiec 131.
 filiżanka 115.
 flanki 129.
Forma tytułów rozpraw 89.
 fundamentalny 133.
 funkcyjonyusz 138.
Gagaizm 134.
 gdzie a dokąd 10.
 gdzieby nie był 128.
 gimnazyasta czy gimnazjalista 7.
 ginandrya 134.
 głos 17.
 głoska 17.
 gminiak 38, 91.
 Gorkij — odmiana 135.
 grasować 133.
 gratulować do czego 136.
 gumno a tok 45.
 gumno 97—100.
Handlarz drzewa czy drzewem 136.
 handtuchhalter 106, 140.
 higiena czy hygiena 85.
 Hochsommer 107.
Idea czy idea (akcent?) 7.
 imaginacya 116.
 imbryczek 115.
 interesujący 133.
 inwentarz = żywina 120.
 irytować 133.
Jakób czy Jakub 86.
 jądro czy mądo 106.
 generał 70.

- geometria 70.
 jeszcze więcej 26.
Kampania 129.
 kapitalny 72.
 karczowski czy karczowiecki 40, 91.
 karta 115.
 kartka 115.
 kartofel czy kartofla 72.
 Kazimierz czy Kaźmierz 71.
 kłeskowy 45.
 kolacya a kolacz 39.
 kolejomistrz 102.
 kolidować 107.
 kolizya 133.
 komplement 101.
 kompletny 133.
 koncentrować się 133.
 koniec końców 42.
 kontynuować 120.
 Korn 3.
 korybant 134.
 kostyczny 149.
 kraj 3.
 krawat czy krawatka 71.
 kształtować się a kształcić się 71.
 ku zwolnieniu 56.
 kulturny 27.
 kwestya 133.
 kwestyonaryusz 139.
Laboratorium 119.
 Lehrbuch 106.
 Leistung 74, 123.
 lewatywa czy lawatywa 70.
 lichtarz 115.
 limfa 115.
 limonada, limoniada, lemoniada 86.
 listowy czy listonosz 86.
 lokomotywa 115.
 lokucya 133.
 lubić (odmiana) 88.
Ładować się 15.
 ładunek 129.
Ma sukces 24.
 macerować się 133.
 mająca się udzielić 55.
 małeńki kawaleczek 63.
 mało tego 136.
 Markowowa? 119.
 maroder 129.
 marsz 129.
 masa 133.
 maulwurf 81.
 meble a mebel 87.
 miały miejsce 125.
 miarodajny 131.
 miesiąc styczeń 75.
 mimo z 2 a 4 przyp. 9.
 mina 129.
 mnie a mi 108.
 mocno interesowany 126.
 mohylewski czy mohylowski 27, 61, 89, 122.
 morga (fr. morgue) 63.
 motyli czy motylniczy 103.
 mu czy sobie 9.
 muzykować 42.
 myśl śmierci 127.
Nałomny 147.
 na łyżwach czy łyżwami 41.
 na pocztę idę? 41.
 na wypadek 131.
 Nachschlagebuch 107, 139.
 nadsmotrzczyk 15.
 nadzieję pokładać na 127.
 nagroda usług 127.
 najsekretniejszy 133.
 naładowany 133.
 nałożyć opatrunek 78, 110, 141.
 nasampierw 43.
 naukowy a szkolny 60.
 nie jedna 125.
 nie umiał Polski 44.
 niebawne wyzwoleń 44.
 niedorozwój 73.
 niema a nie ma 58.
 niestrojny 147.
 nieszczęśliwie żonaty 42.
 niezaplata 56.
 niżgraby 16.
 nozograf 134.
O przyswojenia z jęz. pobratymczych 141.
 objawić 128.
 objawić o treści 43.
 obmacywa czy obmacuje 40.
 obserwacya 133.
Odmiana imion własnych obcych 41.
Odmiana nazwisk rosyjskich 135.
 odniechcieć 73.
 odnosić się do kogo 127.
 odsetek czy odsetka 136.
 odszkodowanie 131.
 ofenzywa 129.
 ohydny czy ochydny 100.
 ogniskować na sobie 43.
 ograniczać się na co czy na czym 135.
 ogromny olbrzym 63.
 Okocim — okocki 40.
 opór a odpór 134.
 ordynaryjny 133.
 osnowa (rusycyzm?) 60.
 otręby czy grys 87.
 otrucie a zatrucie 134.
 otworzyć ogień 88.
 owad 16.
 ozdoba 16.
Packkammer czy pakamer 8.
 panika 129.
 pantofobia 134.
 parapet 129.
 parowiec 116.
 partya a stronnictwo 104.
 patrol (m. czy ż?) 102.
 patrzano na niego jako na... 125.
 pełna siła 125.

- per kiedy 55.
 perć a ścieżka 59.
 piątro 117.
 pielęgarka 77, 108.
 pincet czy pęset 101.
 pisemny a piśmienny 119.
 plusowy 25.
 plwociny czy plwocina 87.
 po dzień 55, 57.
 po guldenowi 22.
 poczajewski czy Poczajowski 38.
 podczas gdy 131.
 poderwać kredyt 128.
 podkopać dolki 127.
 pointa 25.
 polegać w czym 88.
 połowa artylerya 130.
 położyć na stole czy na stół 135.
 Pomerania 128.
 pończocha 115.
 porównanie do 127.
 pośpiech czy pospiech 70.
 pospieszył wejść 45.
 postawić czy położyć w przypadku 60.
 postawić w szeregu 127.
 postąpić naprzód 63.
 poste restante 29, 76, 111.
 powoli a pomalu 9.
 powrócić nazad 63.
 pozwoli Pan do mnie 10, 62, 90.
 pozycja 129, 133.
 precel 39.
 prowadzić pierwsze skrzypce 43.
 przeciwwartość 56.
 sprzedać czy sprzedać 59.
 przekazanie równowartości 56.
 przepędzić trzy godziny 127.
 przeszkoda dla . . . 124.
 przeznaczyć 103.
 przybliżyć się rok 125.
 przybory rysunkowe 107.
 przyczynić zła 125.
 przydzielony mu 125.
 przyjąć podstawę 127.
 przyjmować udział 125.
 przynosić krzywdę 127.
 przypadek — wypadek 29.
 przypodnieć się 103.
 przysłów czy przysłowi 135.
 przywiedziony 128.
 pseudonim 119.
 pstrąg 2.
 puchar czy puchar 100.
 pulsujący 133.
 pustynia — pustynny 87.
 (w) Rachini czy w Rachiniu 8.
 rajsobret 23.
 rajscąg 23.
 Raum — po polsku? 105.
 razem czy razą 40.
 refleksya 133.
 rejterada 127.
 reparacya 133.
 reprezentować 125.
 retranszementy 129.
 reuniony 133.
 rewia 129.
 rewolta 24.
 rewoltuje 24.
 rezerwa 129.
 rezultat 133.
 rębać 117.
 robić (odmiana) 88.
 roślinożerczy czy roślinożerny 119.
 równocześnie 124.
 rozbieżność a odmienność 72.
 rozerwać stosunki 128.
 rozgłobić 147.
 rozjaśnić wątpliwości 125.
 rządnie 16.
 rżany chleb 21.
 Sangwinik = krewnik 147.
 schriftführer — po polsku? 120.
 segregować 133.
 sejm a parlament 87.
 sekretarzować 126.
 siedem a siedm 57.
 sierpski i sierpecki 58.
 silny a mocny 71.
 skwer = zieleniec 120.
 słowo dla określenia 125.
 spieszno mając 45.
 spół a wspólny 86.
 sprzeciwnik 147.
 stangret = woźnik 147.
 stawał przeciw 25.
 stawić veto komu 125.
 Steckenpferd 8.
 (od) stepki — przymiotnik 12.
 strach paniczny 92.
 (w) stronie być 128.
 sukces 133.
 suchoty w ostatnim stadium 133.
 sytuacya 133.
 szal masowy 133.
 szanice 129.
 szarża kawaleryi 129.
 szpagat 115.
 szpanegle 120.
 szpital polowy 130.
 szwadron 130.
 ś czy s 118.
 śledzić za . . . 136.
 śmiać się — odmiana 88.
 świadczyć dobro 44.
 światopogląd 74, 137.
 świecić bakę 121.
 Tablica 115.
 takowe 128.
 talerz 115.
 tamtoczesny 79.
 taras czy terasa 106.
 tapety 133.
 taschengeld 106.

- tatko — odmiana 74.
 teatr 115.
 teatr wojenny 129.
 temperament 133.
 terytoryum 133.
 tok a gumno 97—100, 140.
 torpeda czy torpedo 102.
 transza 129.
 tren 129.
 trosków? 22.
 (na) tyle — że 128.
 tyleż — ile 44.
 tylny czy tylni 58.
- czy *owi* 40.
 ubikacja 105.
 ucho środkowe 78.
 udzielać nagrody 125.
 ujawniony 45.
 ukwapny 147.
 upelnomocniony czy umocowany 76.
 ustawnie 127.
 utensylia 133.
 uznać za koszta 56.
 użyć czego czy co 23.
 użydować 16.
- W** z 4. a 7. przyp. 149—152.
 w odpowiedzi 55.
 w pierwszym rzędzie 24, 26.
 w posiadaniu pisma 55.
 w ślad za tem 25.
 w załatwieniu 55.
 w załączeniu 55.
 w zastosowaniu 55.
 Wasserroller? 8.
 wazonik 133.
 wątrobnica 16.
 wątrobowy czy wątrobny? 118.
 Wetter a Witterung 107.
 wezwał dla . . . 128.
 wielkomiastrawy 125.
 wierszem czy do wiersza 136.
 winny czy winowy 87.
 wnikliwy 45.
 wojenny lekarz 130.
 wojenno-lekarska służba 130.
 wojna cywilna 132.
 wolumin a tom 72.
 womitować czy wymiotować 73.
 wpływ na kim 42.
 współczuć komu 75.
 wszak (na 2. miejscu) 42.
- wszechświata (3) 27.
 wybuchnęła czy wybuchła 74.
 wydzielać się z masy 136.
 wykluczać 133.
 wykorzystać 131.
 wylądować (czynne?) 9.
 wylichwić 147.
 wymiotów czy wymiot 102.
 wypisują się 9.
 wysoko trzymać o . . . 125.
 wysoki szanunek 23, 46.
 wystawić plenipotencję 127.
 wyszkolony 44.
 wyuczyć się na pamięć 125.
- Za** pomocą czy z pomocą 23.
 za uprzednim przedstawieniem 56.
 za wyjątkiem czy z wyjątkiem 89.
 zaakcentować okoliczność 128.
 zagładzić wrażenia 128.
 zaksięgowana treść 56.
 załączającego się . . . 55.
 zapisać na ciężar 56.
 zapisać się a wypisać się 21.
 zapoznać 131.
 zapytywana firma 56.
 zaprzeczam co, czemu, czy czego 136.
 zarzucony w wiry 42.
 zasługi na niebo 75.
 zaświecić czy zapalić lampę 9.
 zatrzymywać stosunki 128.
 zauważona treść 56.
 zawzinał się! 44.
 zaziębły 147.
 zdecydować 133.
 zdepopularyzowany 44.
 zdradzać 131.
 zdrowie (w 2 lmn.?) 59.
 zdumniały 44.
 zespół 8.
 zespół a zestrój 62.
 ziemiec 38.
 ziemcy a ziemianie 103.
 zifferblatt czy cyferblatt 8.
 ziomek — a r. ż.? 102.
 znakomity a znaczny 72.
 znieść co czy czego 89.
 zręczność nadarżająca się 125.
 zrobić użytek 56.
 zrobiło mu dobrze 43.
 zwalniać od 56.
 Zwischenzellenräume 139.
 żydostwo czy żydostwo 85.

TREŚĆ: I. Ze skarbnicy Rejowej przez Romana Zawilińskiego. — II. Zapytania i odpowiedzi. — III. Rozmaitości. — IV. Spis wyrazów i zwrotów, objaśnionych w roczniku V.

Przedruki w całości lub w części dozwolone tylko z podaniem źródła.

Wydawca i redaktor odpowiedzialny: **Roman Zawiliński.**

Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego pod zarządkiem J. Filipowskiego.